

Anetta Bogusława Strawińska

Uniwersytet w Białymstoku

ORCID: 0000-0001-8401-3068

Przyczynek do charakterystyki socjolektu wizazystów stylistów

Termin *socjolekt*, który określa przedmiot analiz w niniejszym artykule, stosuję ze względu na jego najszerszą pojemność znaczeniową i ugruntowane miejsce w dzisiejszej socjolingwistyce¹. *Socjolekt* (łac. *socio* + gr. *leksis* ‘mowa’) to – według *Słownika terminów gramatycznych* – „najogólniejszy termin na nazywanie społecznie uwarunkowanych odmian języka narodowego, czyli odmian środowiskowych. Dotyczy języka takich grup społecznych, które są połączone

¹ *Socjolekt* jako termin językoznawczy jest przez krajowych badaczy wyzyskiwany bardzo często (por. np.: Wilkoń 1987: 91–108, 1988: 83–95; Grabias 1993: 224–241, 1994; Grabias, Skubalanka 1979). Ważne miejsce w badaniach nad środowiskowym zróżnicowaniem polszczyzny zajmują monografie poświęcone językowi łowieckiemu (Dunin-Borkowski 1838; Hoppe 1951, 1966, 1980), złodziejskiemu (Ułaszyn 1951), żargonowi ochweśnickiemu (Budziszewska 1957), słownictwu sportowemu (Oźdżyński 1970) oraz teatralnemu (Nadurska 1972; Cegiela 1992), językowi środowiskowemu kulturystów nieprofesjonalnych (Piekot 2008), biegaczy nieprofesjonalnych (Kijak 2019); artykuły dotyczące języka sportu (m.in.: Nowowiejski 2010, 2011, 2014; Kochmańska 2019; Kołodziejek 2002, 2006b; Lipiński 1986, 1987), liczne prace poświęcone socjolektom uczniowskiemu i studenckiemu (w wyborze: Simonides 1976; Czarnecka, Zgółkowa 1991; Zgółkowa 1994, 1999, 2003, 2004; Czarnecka 2000; Rzeszutek 2000; Kołodziejek 2006a; Lewiński 1994; Tomczak 1994; Jedliński 2000; Karwatowska 2001; Kida 2008; Kopeć 2000; Kamińska-Szmaj 1994; Ignatowicz-Skowrońska 2000; Chaciński 2003, 2005, 2007; Czeszewski 2001; Jędrzejek, Pastwa 2006; Dziadosz 2006; Dziurda, Choroba 2013; Zgółkowa, Zgółka, Szymoniak 1991; Kajtoch 1999; Lewandowski 2005, 2006, 2007; Moch, Sawaniewska-Mochowa 2000, 2002; Moch 2001, 2008; Fliciński, Wójtowicz 2007; Taras 2017), językowi muzyki (Dąbkowski 2010; Trzaskawka 2014), językowi miłośników kolei (Żmigrodzki 2006), językowi motoryzacyjnemu (Wilczek 2014a, 2014b, 2014c), językowi środowisk przestępczych (Estreicher 1903; Małocha 1994; Stępiak 1986; Karolczyk-Kordas 2016) czy zbiorowości marginalnych (Bartłomiejczyk 2006; Giemza 2003; Moch 2003).

jakimś rodzajem więzi”²; wyodrębniających się z ogółu społeczeństwa „albo pod względem wieku (język młodzieżowy, uczniowski), albo pod względem wykonywanego zawodu (język lekarzy, prawników itp.), albo pod względem rodzaju działalności (język złodziei)” (Polański 2003: 273). *Socjolekt* bywa w literaturze przedmiotu zastępowany terminami: gwara środowiskowa, argot, żargon³, slang (zob.: Ożóg 2001: 89; Boniecka 2013: 52–60; Bryła 2015: 55–68) lub język środowiskowy, wariant socjalny, podtyp, styl funkcjonalny (zob. Grabias 1997: 138–142). Opierając się na kanonicznej klasyfikacji Stanisława Grabiasa wyróżniamy: socjolekty o prymarnej funkcji profesjonalno-komunikatywnej, tzn. języki zawodowe (odmiany o charakterze jawnym, w którym dobór środków językowych jest podporządkowany ścisłemu przekazywaniu myśli), żargony (intencjonalnie tajne odmiany języka, w których środki językowe są podporządkowane takiemu kodowaniu informacji, aby była ona dostępna tylko dla osób wtajemniczonych) oraz socjolekty o prymarnej funkcji ekspresywnej, tj. slangi (jawne odmiany języka, w których dobór środków językowych podporządkowany jest ekspresywności) i odmiany kryptozabawowe (Grabias 2003: 138; por. Jarosz 2013: 95–114). W tym kontekście socjolekt wizażystów stylistów należy umieścić w obrębie języków zawodowych. O istnieniu socjolektu, według Aleksandra Wilkonia mówić można wówczas, gdy: 1. istnieje środowisko społeczne, którego członkowie powiązani są silnymi więzami wewnątrzgrupowymi; 2. grupa jest względnie stabilna; 3. środowisko to charakteryzuje silne poczucie odmienności w stosunku do innych grup; 4. tradycja jest przekazywana w sposób ciągły; 5. część kontaktów członków grupy nie jest ograniczona tylko do sfery zawodowej (1987: 92). Grupa zawodowa wizażystów stylistów wszystkie te warunki spełnia. Dodatkowo – uwzględniając kryterium tajności, na podstawie którego wyodrębnia się: 1. socjolekty intencjonalnie tajne, dokładniej o tajności wynikającej z potrzeb zawodowej działalności członków grupy (np. żargon złodziejski) lub o tajności zabawowej; 2. socjolekty intencjonalnie jawne o szerokiej (np. slang studencki) lub wąskiej komunikatywności (np. odmiany zawodowe, Grabias 2003: 137) – socjolekt wizażystów stylistów sytuować należy w grupie socjolektów intencjonalnie jawnych o wąskiej komunikatywności. Do tej pory socjolekt wizażystów stylistów – jako rezultat poszerzania się kręgu wykonawców zawodów generowanego szeroko rozumianymi zmianami globalizacyjnymi – nie doczekał się opracowania⁴ podobnie jak socjolekty innych

² *Słownik terminów gramatycznych*, hasło: *socjolekt*, http://www.edupedia.pl/words/index/show/489388_sownik_terminow_gramatycznych-socjolekt.html (dostęp: 07.02.2019).

³ Tamże.

⁴ Dysponujemy licznymi opracowaniami języka takich grup zawodowych jak chociażby: górnicy (Gajda 1976), szewcy (Żurawski 1982), kierowcy (Kania 1980; Bartłomiejczyk 2012a, 2012b; Nowik 2007; Jaros 2011a, 2011b, 2011c, 2012a, 2012b, 2012c, 2012d, 2013a, 2013b; 2015; Stramek 2004),

nowych grup zawodowych typu: braffiterka (ang. *bra* 'biustonosz/stanik' + ang. *fitter* 'pomocnik krawcowej zajmujący się dopasowaniem ubrania'⁵) 'indywidualny doradca zajmujący się doбором bielizny damskiej, dokładniej biustonosza/stanika do sylwetki kobiet oraz rozmiaru piersi'⁶, szafiarka 'kobieta wykorzystująca Internet (głównie blogi oraz portale społecznościowe) jako medium do pokazywania indywidualnego stylu ubierania i własnych zakupionych strojów'⁷, szafiarcz 'blogger modowy'⁸, influencer (ang. *influence* 'wpływ') 'osoba kształtująca opinię publiczną; lider opinii'⁹, blogger/blogger (rzadziej blogowicz 'osoba publikująca treści w Internecie'¹⁰, podkaster (ang.

marynarze (Kołodziejek 1990a, 1990b, 1991, 1994a, 1994b), żołnierze (Kania 1978; Kupiszewski 1987; Marciniak 1987; Głowacki 1990; Kołodziejek 2003, Jankowska 2014), lekarze (Boniecka 2013: 52–60; Suchodolska 2014: 61–70), prawnicy (Grzelak 2010), aktorzy (Dulna-Rak 2011), parolotniarze (Pędzich 2012), hotelarze (Smół 2015: 56–67), żeglarze (Sors 2012: 119–129). Język obecnych w polskich firmach od lat 90. XX wieku menedżerów i trenerów, tj. pracowników działających w zakresie rekrutacji, kadr i szkoleń stał się przedmiotem analiz Joanny Kuć (2009, 2011). Modyfikację przestrzeni funkcjonowania współczesnych środowiskowych odmian polszczyzny sygnalizuje badająca współczesne socjolekty wirtualne Magdalena Smoleń-Wawrzusiszyn (2016). Efektem finalnym informatyzacji i technologizacji społeczeństw jest m. in. poszerzenie kontaktów społecznych o nowy wymiar, jakim jest cyberprzestrzeń (Smoleń-Wawrzusiszyn 2016: 193). Dlatego też, dziś opisując socjolekty, nie sposób nie uwzględnić ich wirtualnego funkcjonowania. Marta Juza wyróżnia cztery typy socjolektów wirtualnych; takie, które: 1. powstają i trwają w przestrzeni realnej, 2. powstają w przestrzeni realnej i mają swoją kontynuację w przestrzeni wirtualnej, 3. tworzące się w przestrzeni wirtualnej i znajdujące kontynuację w przestrzeni realnej, 4. tworzące się w przestrzeni wirtualnej i mające kontynuację w przestrzeni wirtualnej (2004). Prawdopodobnie pierwszą społecznością online, która doczekała się komentarzy lingwistów stanowią gracze komputerowi (Urbańska-Galanciak 2005; Chmielewska-Luczak, Smejliś 2005). Badacze podjęli się też lingwistycznej analizy „socjolektu wirtualnego amatorów jazdy rowerowej” (Smoleń-Wawrzusiszyn 2016: 30; także Senderska 2010), języka kobiet na forach urodowych (Senderska 2014a), miłośników kotów na stronach im poświęconych (Senderska 2017) oraz cyberjęzyka społeczności reprezentujących kulturę fanów (Siuda 2008; Gumowska 2012).

⁵ Etymologia za: [https://pl.wiktionary.org/wiki/braffitterkahttps://pl.wiktionary.org/wiki/fitter#fitter_\(j%C4%99zyk_angielski\)](https://pl.wiktionary.org/wiki/braffitterkahttps://pl.wiktionary.org/wiki/fitter#fitter_(j%C4%99zyk_angielski)) (dostęp: 30.11.2020).

⁶ Socjolekt braffitek, nazywanych inaczej „stanikomaniaczkami” stał się przedmiotem zainteresowań Joanny Senderskiej (2013a, 2013b, 2014b, 2015).

⁷ <https://www.miejski.pl/slowo-Szafiarka> (dostęp: 30.11.2020).

⁸ Lingwistycznej analizy socjolektu tzw. szafiarek i szafiarczy podjęły się młode badaczki Kamila Mikołajczyk i Anna Wasilewska-Stawiak (2013).

⁹ Termin influencer jest zapożyczeniem angielskim o pierwotnej łacińskiej prowienieni (łac. *influentia* 'wpływ' od *influere* 'wpływać, in 'w' + *fluere* 'płynąć') i oznacza osobę wpływową; taką, „która dzięki swojemu zasięgowi jest w stanie oddziaływać na ludzi [...] publikuje np. recenzje produktów lub artykuły informacyjne, w zamian za możliwość wypróbowania danego towaru lub bonus finansowy ze strony partnera”, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Influencer> (dostęp: 30.11.2020). Influencerem najczęściej jest osoba, która „posiada bloga, vloga, konto na Youtube, Snapchacie lub innym portalu społecznościowym, i może swoją opinią wpłynąć na grono co najmniej kilkuset osób” (Kawalec 2016).

¹⁰ Zawód blogger (*vel* vloger 'osoba, która umieszcza w Internecie nakręcone przez siebie filmiki; kręci wideo') w styczniu 2015 roku został ujęty w oficjalnej klasyfikacji zawodów i specjalności pod numerem 265902, <http://bit.ly/2VfPBW> (dostęp: 30.11.2020). Blogger/vloger zajmuje się „tworzeniem treści: pisanie tekstów, artykułów, wykonywaniem zdjęć, kręceniem i montażem

iPod ‘odtworacz muzyczny firmy Apple’ + *broadcast* ang. ‘transmisja, przekaz’¹¹ ‘osoba tworząca internetowe publikacje dźwiękowe lub filmowe, najczęściej w postaci regularnych odcinków, z zastosowaniem technologii RSS’¹², broker informacji ‘in. infobroker; osoba zajmująca się wyszukiwaniem, selekcjonowaniem, zestawianiem i opracowywaniem informacji na zleceny przez klienta temat’¹³, personal shopper (ang. *personal shopper* ‘osobisty klient/kupujący’) ‘osobisty asystent zakupów’¹⁴, wedding planner (ang. *wedding planner* ‘organizator ślubów’) ‘osoba, która planuje śluby i wesela, in. konsultant ślubny’¹⁵, groomer (ang. *groom* ‘pielegnować’) ‘fryzjer psów’¹⁶, fundraiser (ang. *fundraising* ‘zbiórka pieniędzy’) ‘specjalista od pozyskiwania funduszy’¹⁷, coolhunter (ang. *cool* + ang. *hunter* ‘łowca’) in. „łowca trendów”¹⁸, traffic manager (ang. *traffic* ‘ruch’ + ang. *manager* ‘kierownik’) ‘osoba zajmująca się analizowaniem oraz „obser-

filmów, itp. Zajmuje się również marketingiem tych treści, tworzeniem społeczności wokół swojego bloga, by zyskiwać jak największe zasięgi w wybranej grupie docelowej”, <https://www.internetmaker.pl/zawod-blogger/> (dostęp: 30.11.2020); <https://interviewme.pl/blog/jak-zalozyc-bloga> (dostęp: 30.11.2020).

¹¹ http://www.oup.com/elt/catalogue/teachersites/oald7/wotm/wotm_archive/podcast?cc=global (dostęp: 23.11.2020).

¹² Wiadomości RSS tworzone przez podkastera można przeglądać w specjalnych programach do odczytu wiadomości RSS, w tym również w wielu programach pocztowych; serwisach internetowych czy przeglądarkach internetowych). „Podkast może mieć formę nieformalnego bloga, profesjonalnej audycji radiowej, kursu językowego lub hobbyistycznego albo odcinków historii czytanej przez lektora”, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Podcasting> (dostęp: 23.11.2020).

¹³ Broker informacji, to zawód, który w światowym rynku pracy pojawił się już w latach 60. XX wieku. W Polsce jest znany dopiero od połowy lat 90. ubiegłego wieku, <https://www.infobrokering.com.pl/infobroker-czym-zajmuje-sie-broker-informacji> (dostęp: 30.11.2020).

¹⁴ Głównym zadaniem personal shoppera jest pomoc w doborze garderoby oraz jej zakup. Zobacz więcej: https://www.praca.pl/poradniki/lista-stanowisk/sprzedaz-obsługa-klienta/personal-shopper_pr-1089.html (dostęp: 30.11.2020).

¹⁵ <https://poradnikpracownika.pl/-nowe-zawody-czym-zajmują-sie-ich-przedstawiciele> (dostęp: 30.11.2020).

¹⁶ Groomerzy nie tylko przycinają sierść, ale zajmują się też myciem, trymowaniem, tzn. usuwaniem martwego uwłosienia psa (za pomocą palców lub noża trymerskiego), czyszczeniem uszu, usuwaniem insektów oraz innymi specjalistycznymi zabiegami pielęgnacyjnymi. Zob. <https://pl.wikipedia.org/wiki/Groomer> (dostęp: 30.11.2020).

¹⁷ Fundraiser pozyskuje fundusze lub darowizny rzeczowe na cele społeczne, np. dla organizacji pozarządowych, naukowych, sportowych, młodzieżowych, religijnych, domów dziecka, szpitali, hospicjów, szkół, uczelni czy instytucji kulturalnych. Zob. więcej: <https://poradnikpracownika.pl/-nowe-zawody-czym-zajmują-sie-ich-przedstawiciele> (dostęp: 30.11.2020).

¹⁸ <https://dokariery.pl/-zawody-nowe-i-rozwojowe-68396> (dostęp: 30.11.2020). Anglicyzm *coolhunter* oznacza analityka trendów rynkowych/konsumenckich. Praca coolhuntera polega przede wszystkim na odwiedzaniu miejsc, w których chętnie przebywają młode osoby (w wieku około 12–30 lat) wyznaczające obecne trendy. Zob. więcej: <https://poradnikpracownika.pl/-nowe-zawody-czym-zajmują-sie-ich-przedstawiciele> (dostęp: 30.11.2020). W Polskiej Klasyfikacji Zawodów i Specjalności zawód ten umieszczono w 2010 roku, <https://opinieuczelnich.pl/katalog-zawodow/coolhunter> (dostęp: 30.11.2020).

wowaniem poziomu aktywności odbiorców na danej stronie internetowej¹⁹; badająca zainteresowanie nią użytkowników social media, entertainer (ang. *entertainer* 'komik') 'in. animator czasu wolnego'²⁰, webmaster (ang. *web* 'sieć' + ang. *master* 'mistrz') 'projektant stron internetowych'²¹, specjalista ds. cloud computing (ang. *cloud computing* 'chmura obliczeniowa') 'ekspert (informatyk, statystyk, ekonomista lub socjolog) od przetwarzania danych w chmurze, czyli produktów IT dostępnych w sieci'²² czy chief happiness manager (ang. *chief happiness manager* 'menadżer do spraw szczęścia') 'osoba odpowiedzialna za budowanie zadowolenia i produktywności pracowników, motywowanie i afirmowanie ich oraz podtrzymująca wysoki poziom zaangażowania'²³.

Podstawowym zadaniem, jakie sobie wyznaczyłam jest z jednej strony próba przedstawienia specyfiki zawodu stereotypowo traktowanego jako synonim *makijażystki/makijażysty* lub *kosmetyczki*. Z drugiej – charakterystyka formalna socjolektu polskich wizażystów stylistów²⁴. W celu zdobycia materiału badawczego stałam się członkiem badanego przez siebie środowiska²⁵. Prezentowany w niniejszym tekście materiał został pozyskany dwiema drogami.

¹⁹ <https://poradnikpracownika.pl/-nowe-zawody-czym-zajmuja-sie-ich-przedstawiciele> (dostęp: 30.11.2020). Do podstawowych zadań traffic managera należą: zarządzanie kampaniami (od ich zaplanowania, poprzez rozpoczęcie, analizę skuteczności, ewentualne korekty, do zakończenia i podsumowania); obsługa kont w systemach, poprzez które prowadzone są kampanie i analizowany jest ruch na stronach; monitorowanie wejść na stronę; raportowanie o stanie projektów klientom lub innym zainteresowanym stronom; pilnowanie budżetu przeznaczanego na konkretne działania; dbanie o przestrzeganie harmonogramów; kontakt z działami kreatywnymi przygotowującymi kampanie w celu ich optymalizacji; analizowanie kampanii w celu raportowania o odwiedzających i ich doświadczeniach, <https://opinieouczelniach.pl/katalog-zawodow/traffic-manager> (dostęp: 30.11.2020).

²⁰ Entertainer zazwyczaj zajmuje się planowaniem imprez okolicznościowych oraz spotkań tak, by ich uczestnicy miło spędzili czas, <https://poradnikpracownika.pl/-nowe-zawody-czym-zajmuja-sie-ich-przedstawiciele> (dostęp: 30.11.2020). To także pracownik zajmujący się organizacją czasu wolnego ludzi przebywających w ośrodkach kultury, turystycznych, opieki dziennej, domach dziecka itp. Najczęściej spotykane formy/odsłony/warianty pracy animatora czasu wolnego to: kids entertainer 'animator zajmujący się grami i zabawami dla dzieci i młodzieży najczęściej w wieku od 3 do 16 lat', sport entertainer 'animator organizujący, sędziujący i koordynujący rozrywki sportowe turystów', show entertainer 'animator organizujący wieczorne występy w formie np. karaoke, skeczy, wyborów miss hotelu itp.', all-round entertainer 'animator wszechstronny; pełniący wszystkie powyższe role jednocześnie', https://pl.wikipedia.org/wiki/Animator_czasu_wolnego (dostęp: 30.11.2020).

²¹ Webmaster zajmuje się tworzeniem, projektowaniem stron www oraz zakładaniem serwisów internetowych, w szczególności – aktualizowaniem ich treści, <https://vizja.net/lista-zawodow-przyszlosci,k181.html> (dostęp: 30.11.2020).

²² <https://vizja.net/lista-zawodow-przyszlosci,k181.html> (dostęp: 30.11.2020).

²³ Chief happiness manager <https://businessinsider.com.pl/rozwoj-osobisty/kariera/pracownicy-poszukiwani-w-2020-r/hsjbb7f> (dostęp: 30.11.2020).

²⁴ Ze względu na ograniczenia wynikające ze specyfiki tekstu będzie to analiza dość pobieżna.

²⁵ W lipcu 2020 roku obroniłam pracę dyplomową zatytułowaną *Glamour Dream* i uzyskałam dyplom zawodowy wizażysty stylisty.

Jedną z wykorzystanych metod badawczych była przeprowadzona przeze mnie w 2019 roku ankieta, w której uczestniczyły słuchaczki Europejskiej Szkoły Wizażu i Stylizacji VenaArt Marcjanny Gładkowskiej²⁶ w Białymstoku reprezentujące kierunek: wizażysta stylistka. Drugą zastosowaną techniką badań naukowych stała się obserwacja uczestnicząca²⁷. Dzięki zastosowaniu tej metody zebrany materiał pochodzi z bezpośrednich rozmów między użytkownikami socjolektu, tj. kursantkami, artystkami-dydaktykami czy coachami prowadzącymi warsztaty makijażowe. Metodę wspomagającą stanowiły wywiady bezpośrednie proste niestandardyzowane, tzw. wywiady swobodne z uczennicami szkoły. Artykuł traktować należy jako wstęp do analiz zdecydowanie wykraczających poza aspekt *stricte* językowy, co niejako wymusza specyfika zjawiska globalizacji. Generalizując, globalizacja jako *signum temporis* przybiera różnorakie formy, z których każda zawiera czynniki narodowe, międzynarodowe, ogólnoswiatowe. Ta wielowymiarowość przywoływanej kategorii kulturowo-językowej komplikuje wyznaczenie jej ram definicyjnych. Kompromisowa definicja uwzględnia cztery jej rudymenarne wymiary, tj. ekonomiczny, informatyczno-komunikacyjny, kulturalny i ideologiczny (więcej: Strawińska 2018a, 2018b). Jako stan kultury, zdefiniowany przez zespół procesów współorganizujących wspólny świat, globalizacja wpływa praktycznie na wszystkie sfery życia współczesnych społeczeństw, zwłaszcza na gospodarkę. Poza zwiększeniem obrotów handlu międzynarodowego proces globalizacji polega głównie na „nasileniu przepływu [...] ludzi i technologii oraz zacieraniu różnic kulturowych”, a pod względem językowym doprowadza do zwiększania liczby nowych jednostek oraz nadawania nowych znaczeń wyrazowych, a także przejmowania przez polszczyznę potoczną jako centrum systemu stylowego współczesnego języka polskiego (Bartmiński 2001: 116–117) nowego słownictwa fachowego (Smółkowa 2001: 397–398)²⁸.

Wizażyst(k)a stylist(k)a, według branżowych podręczników, to nowy zawód polegający na, najogólniej rzecz ujmując, zmianie wizerunku klienta²⁹.

²⁶ Marianna Gładkowska to znana oraz ceniona artystka i specjalistka z zakresu technik makijażu zwłaszcza artystycznego. Jej publikacje znaleźć można w wielu branżowych pismach krajowych i europejskich takich jak: „Make-Up Trendy”, „Digital Camera Polska”, „Confashion Magazine”, „Mess Magazine”, „Elegant Magazine”, „Element Magazine”, „Beauty Forum” oraz vogue.it. Współpracuje z czołowymi krajowymi wizażystami (choćby z Danielem Sobieśniewskim, Agnieszką Wojciechowską czy Martą Parciak *vel* Zmalowaną), awangardowymi fryzjerami młodego pokolenia (takimi, jak Adrian Własiuk) oraz prominentnymi projektantami mody (np. Elwira Horosz).

²⁷ Wykorzystałam doświadczenia badawcze Anny Niepytalskiej-Osieckiej (2014: 23), Tomasza Piekota (2008) oraz Barbary Pędzich (2012).

²⁸ Zwłaszcza w odniesieniu do leksyki związanej z zawodem wizażysty stylisty tendencje/zjawiska globalizacyjne są niezwykle istotne; „odbijają się” w zasobie wyrazowym niczym w zwierciadle.

²⁹ Zob. Wagner 2005; Kozłowska-Kołodziejska 2008; Winiarska 2010; Fałkowska-Rękawek 2010.

Na rynku pracy w dobie globalizacji zawód wizażysta stylisty „wyrugował makijażyst(k)ę”³⁰. Zgodnie z definicją słownikową *makijażysta* to ‘osoba, która zajmuje się robieniem makijażu innym osobom’³¹. Makijażyści i makijażystki specjalizują się przeważnie w wykonywaniu makijaży okolicznościowych określonego rodzaju, przeznaczonego na wesela, bankiety, spotkania służbowe, pokazy mody, sesje zdjęciowe i inne³². Uściślając, makijażyst(k)a jest osobą specjalizującą się w przygotowywaniu wyłącznie makijażu. Użytkownicy polszczyzny często omyłkowo wizażystę stylistę utożsamiają również z kosmetyczką³³. Przywołując *Słownik języka polskiego* w wersji online, *kosmetyczka* to ‘kobieta zawodowo wykonująca zabiegi kosmetyczne’³⁴. Kosmetyczka jest pracownikiem salonu kosmetycznego zajmującym się wykonywaniem zarówno makijaży, jak i różnorodnych zabiegów pielęgnacyjnych obejmujących twarz i ciało³⁵. Wbrew powszechnej opinii obowiązki wizażysty stylisty nie ograniczają się wyłącznie do wykonywania makijaży i tworzenia stylizacji oraz przeprowadzania zabiegów upiększających obejmujących całe ciało. To są efekty końcowe pracy, które muszą opierać się na wielu dopełniających (nadplanowych) umiejętnościach oraz rozległej wiedzy³⁶. Profesjonalny wizażysta stylisty poza tym, że zna tajniki sztuki makijażu, przede wszystkim dopasowuje makijaż do okazji, rodzaju oświetlenia, typu urody; dobiera kosmetyki do rodzaju cery, wykonuje analizę kolorystyczną; śledzi aktualne trendy w tej dziedzinie; ma wiedzę z zakresu szeroko rozumianej branży kosmetycznej (tzn. zna marki, producentów etc.) oraz potrafi makijażem zatuszować wszelkie niedoskonałości urody i podkreślić jej atuty³⁷. Znajomość najnowszych trendów modowych, ale i ponadczasowego stylu, umiejętność tworzenia trafnych stylizacji i wykonywanie profesjonalnego makijażu, to tylko kilka najważniejszych cech charakteryzujących pracę wizażysty stylisty. Ten obecnie jeden z najpopularniejszych zawodów coraz częściej funkcjonuje w branży pod nazwą osobisty doradca wizerunkowy³⁸.

³⁰ https://www.praca.pl/poradniki/lista-stanowisk/kosmetyka-pielegnacja/makiazystka_pr-1289.html (dostęp: 27.11.2020).

³¹ https://www.praca.pl/poradniki/lista-stanowisk/kosmetyka-pielegnacja/makiazystka_pr-1289.html://sjp.pwn.pl/szukaj/makija%C5%BCysta.html (dostęp: 23.11.2020).

³² https://www.praca.pl/poradniki/lista-stanowisk/kosmetyka-pielegnacja/makiazystka_pr-1289.html (dostęp: 23.11.2020).

³³ Por.: Kuss, Sedlmater 2001; Peters 2002; Petsitis, Kipper 2007; Fink 2007.

³⁴ <https://sjp.pwn.pl/szukaj/kosmetyczka.html> (dostęp: 23.11.2020).

³⁵ <https://pl.wiktionary.org/wiki/stylista> (dostęp: 23.11.2020).

³⁶ <https://www.sztukakosmetologii.pl/wiazzystka-i-stylistka-czym-sie-zajmuje-i-ile-zarabia-opis-zawodu/> (dostęp: 26.11.2020).

³⁷ <https://praca.money.pl/kariera/rekrutacja/jak-zostac-wiazzystka-6275715258181249a.html> (dostęp: 28.11.2020).

³⁸ <https://www.sztukakosmetologii.pl/wiazzystka-i-stylistka-czym-sie-zajmuje-i-ile-zarabia-opis-zawodu/> (dostęp: 26.11.2020).

Profesjonalista wizażysta stylistka (poza tym, że cechuje go doskonałe wyczucie stylu) potrafi również „wśluchać się w potrzeby klienta czy klientki”³⁹; jest kimś w rodzaju psychologa-terapeuty, który dzięki swojej pasji, zaangażowaniu i wiedzy niejednokrotnie pomaga przełamywać kompleksy; pokonywać traumy⁴⁰. Przywołując Luizę Lenartowicz⁴¹, wizażystka stylistka:

To lekarz dusz. Kobiety przypominają diamenty, które aby stały się nieskazitelnie pięknym brylantem, muszą poddać się obróbce. Najlepsi wizażystki potrafią bez użycia skalpela, paroma muśnięciami pędzla wyidealizować i odmłodzić każdą twarz. Wykorzystując swoje zdolności i wykształcenie, wydobywają walory urody, jednocześnie ukrywając jej mankamenty (Lenartowicz 2006).

Doprecyzowując, *wizażystka stylistka* to ‘specjalista od artystycznego makijażu, a także od tworzenia wizerunku [...]’⁴². Jest to „osoba tworząca czyjś wizerunek, doradzając odpowiedni strój, makijaż, fryzurę itp.; projektant mody, fryzur, wnętrz itp.”⁴³. Wizażystka stylistka zajmuje się zatem „przygotowywaniem” całościowego wyglądu danej osoby, a więc kompleksowo: makijażu, fryzury oraz garderoby. Staje się więc nie tyle osobistym doradcą, ile kreatorem. Stawia sobie za cel trwałą zmianę wizerunku klienta w odniesieniu do zajmowanej przez niego pozycji społecznej, aspiracji zawodowych lub osobistych⁴⁴.

Wszelkie wątpliwości dotyczące specyfiki przywoływanej profesji rozstrzyga Obwieszczenie Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z dn. 25 maja 2018 roku⁴⁵. W Dzienniku Ustaw z 2017 oraz 2018 roku (Dz.U. z 2017 r. poz. 986 i 1475 oraz z 2018 r. poz. 650) czytamy, że:

Osoba posiadająca dyplom mistrzowski w zawodzie wizażystka/stylistka jest gotowa do prowadzenia szkoleń i doradztwa z zakresu kształtowania całościowego wizerunku osób w różnym wieku oraz pełniących różne funkcje społeczne i zawodowe. Na podstawie rozmowy z klientem proponuje spójny wizerunek, obejmujący m.in. kształt fryzury oraz kolorystykę makijażu, garderoby i dodat-

³⁹ <https://zak.edu.pl/leksykon-zawodow/17-wizazystka--stylistka> (dostęp: 26.11.2020).

⁴⁰ <https://www.sztukakosmetologii.pl/wizazystka-i-stylistka-czym-sie-zajmuje-i-ile-zarabia-opis-zawodu> (dostęp: 26.11.2020).

⁴¹ L. Lenartowicz jest autorką podręczników i artykułów dla wizażystów oraz właścicielką Berlińskiej Szkoły Wizażystów w Niemczech, a obecnie generalnym przedstawicielem firmy Mercatura Cosmetics (producenta marki Stagecolor) w Polsce.

⁴² <https://sjp.pwn.pl/sjp;/2579939> (dostęp: 23.11.2020).

⁴³ <https://pl.wiktionary.org/wiki/wiza%C5%BCysta> (dostęp: 23.11.2020).

⁴⁴ https://www.praca.pl/poradniki/lista-stanowisk/kosmetyka-pielegnacja/wizazystka_pr-1152.html (dostęp: 29.11.2020).

⁴⁵ „Na podstawie art. 25 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 986 i 1475 oraz z 2018 r. poz. 650) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia informacje o włączeniu kwalifikacji rynkowej „Wizażystka/Stylistka – Dyplom mistrzowski” do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20180000622/O/M20180622.pdf> (dostęp: 29.11.2020).

ków. Rozpoznaje niedoskonałości cery i urody, proponuje oraz – przy wykorzystaniu odpowiednio dobranych technik – wykonuje makijaż korygujący, a także kamuflujący. W zależności od potrzeb i oczekiwań klienta oraz przy zastosowaniu właściwych kosmetyków kolorowych i zdobień wykonuje makijaż dzienny, wieczorowy, okolicznościowy, historyczny (typowy dla minionych epok), fotograficzny, sceniczny i artystyczny. Umiejętności mistrza w zawodzie wizażystka/stylistka, m.in. w zakresie wykonywania makijażu fotograficznego, pozwalają na współtworzenie sesji zdjęciowych i pokazów mody. Mistrz w zawodzie wizażystka/stylistka jest przygotowany do samodzielnego wykonywania zadań zawodowych oraz prowadzenia działalności gospodarczej, w tym stosowania odpowiednich przepisów prawa, planowania i wdrażania działań marketingowych, wdrażania usprawnień technicznych i organizacyjnych, prowadzenia dokumentacji firmy. Odpowiada za podlegający mu personel i za organizację pracy w zespole, tj. przede wszystkim planuje i nadzoruje pracę zespołu oraz ocenia jakość zadań wykonywanych przez poszczególnych pracowników. Dbą o przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz stosuje przepisy prawa dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska. Osoba posiadająca dyplom mistrzowski w zawodzie wizażystka/stylistka jest przygotowana do udzielania instruktażu i doradztwa związanego z doskonaleniem zawodowym współpracowników, stosuje zróżnicowane metody nauczania na bazie podstawy programowej, programów nauczania w zawodzie oraz uczenia w procesie pracy⁴⁶.

Zdaniem Charlotty Natalii Lendzion (prawnika i coacha z zakresu rozwoju w branży kosmetycznej) – z zapisu tego wyniku, że nastąpiła:

istotna zmiana w prawie. Do tej pory nie było prawnych podstaw dotyczących zawodu wizażysty, a jedynie tylko stosowane przez analogię przepisy do innych zawodów pochodnych, jak np. kosmetyczka. [...] Tego typu przepisy istotnie wzmacniają również możliwość przypisania odpowiedzialności za niewykonanie lub nie należyte wykonanie usługi, bo wiedząc, czego od wizażystki możemy oczekiwać, jesteśmy w stanie to egzekwować na drodze sądowej i odszkodowawczej. Rynek wizażu znacznie się rozszerza i takie przepisy są konieczne⁴⁷ (Lendzion 2015).

Osoby zainteresowane pracą w charakterze wizażysty stylisty, poza nieskazitelnym wyglądem, muszą posiadać zdolności manualne, a także wykształcony zmysł estetyczny oraz odpowiednie cechy personalne (typu cierpliwość, otwartość na ludzi, kontaktowość czy zaangażowanie w wypełnianiu powierzonych obowiązków) i talent. Wizażystę stylistę powinna także cechować wysoka kultura osobista (przestrzeganie zasad *savoir vivre* to cecha pożądana), dążenie do ciągłego podnoszenia swojej wiedzy i umie-

⁴⁶ Za: N.Ch. Lendzion, *Kim jest wizażysta? Podstawy prawne nowych przepisów z 2018 r., Kosmetyka i prawo. Blog prawniczy*: <https://www.facebook.com/kosmetykaprawo> (dostęp: 29.11.2020).

⁴⁷ <https://kosmetykaprawo.pl/kim-jest-wizazysta-podstawy-prawne-nowych-przepisow-z-2018r> (dostęp: 29.11.2020).

jętności zawodowych oraz komunikatywność (przede wszystkim związana z nią dbałość o formę i treść komunikatów językowych)⁴⁸.

Pod względem formalnym socjolekt wizażystów stylistów tworzą zapożyczenia⁴⁹, neologizmy⁵⁰, neosemantyzmy⁵¹ oraz frazeologizmy⁵².

Jedną z jego konstytutywnych cech jest stosowanie wyrazów obcego pochodzenia. Zapożyczenia z języków obcych są zwykle pierwszym i najłatwiejszym sposobem wypełniania luk leksykalnych w socjolektach. „Przejęcie zarówno formy wyrazu, jak i znaczenia (zapożyczenia właściwe) i zaszczerpienie ich na nowym gruncie nie wymaga zwykle ingerencji słotwórczej czy semantycznej. Zapożyczenia zewnętrzne stanowią więc niezwykle poręczne narzędzie w początkowej fazie tworzenia odmiany środowiskowej” (Sarna 2017: 98). Charakterystyczne dla socjolektu wizażystów stylistów jest stosowanie zapożyczeń zewnętrznych, przede wszystkim anglicyzmów (por. Mańczak-Wohlfeld 2006). Popularyzacji pożyczek angielskich, zdaniem Pawła Korcza i Marka Matuszewskiego, bezsprzecznie sprzyja obecność kapitału zagranicznego na polskim rynku gospodarczym (2006: 84), co w efekcie doprowadza do „przenoszenia obcej nomenklatury i słownictwa fachowego” (Kuć 2011: 348–360). Anglicyzmy stosowane w przywoływanym socjolekcie to przede wszystkim właściwe zapożyczenia leksykalne, zwane też formalno-semantycznymi (zob. np. Walczak 1996) typu: *bodypainting* ‘malowanie na ciele farbami’, *facechart* ‘szkic makijażu wykonany na kartce papieru’, *glow* ‘typ makijażu dający efekt silnego rozświetlenia’, *ring* ‘profesjonalna lampa pierścieniowa wykorzystywana do zdjęć makijażu’, *fixer* ‘utrwalacz do makijażu’, *beautyblender* ‘rodzaj gąbki w kształcie łyzy idealnie rozprowadzającej kosmetyk na twarzy, bez smug i nierówności dzięki czemu skóra wygląda gładko i naturalnie’, *cakey foundation* ‘in. rolowanie podkładu; zwarzenie się podkładu na twarzy’.

Wizażyści styliści często posługują się neologizmami słotwórczymi, tj. nowymi derywatami utworzonymi na gruncie języka polskiego z cząstek ro-

⁴⁸ <https://wupkrakow.praca.gov.pl/documents/67976/963500/Stylista> (dostęp: 29.11.2020).

⁴⁹ Zapożyczeniem w lingwistyce nazywa się obce dla danego języka elementy (wyrazy, konstrukcje składniowe, typy odmiany oraz derywacji i tym podobne), pochodzące z innego języka (zapożyczenia zewnętrzne) lub innej odmiany języka (zapożyczenia wewnętrzne).

⁵⁰ Termin neologizm (z gr. *νεος* + *λογος* ‘nowe słowo’) stosuje w tradycyjnym znaczeniu jako synonim innowacji językowej; nowego elementu wykształconego na gruncie danego języka, <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=neologizm+definicja> (dostęp: 29.11.2020).

⁵¹ Za Walerym Pisarkiem przyjmuję, że „neosemantyzm (nowoznacznik) to wyraz lub wyrażenie użyte w nowym znaczeniu” (1978: 214).

⁵² W prezentowanym artykule za związek frazeologiczny uznaje się „każde utarte połączenie wyrazowe odtwarzane w całości tak samo, jak pojedyncze wyrazy danego języka” (Markowski red. 2010).

dzimych lub połączeń elementów rodzimych i zapożyczonych (zob. Markowski red. 2010) typu: *blendowanie* ‘równomierne rozprowadzanie cieni’, *chmurkowanie* ‘technika aplikacji cieni polegająca na wykorzystaniu okrężnych ruchów pędzla’, *międzyrzęsie*⁵³ ‘przestrzeń między rzęsami na powiece dolnej lub górnej’, *naduście* ‘obszar między górną wargą a nosem’, *poduście* ‘obszar między dolną wargą a brodą’.

W socjolekcie wykorzystywana jest również neosemantyzacja. Nie wymaga ona tworzenia nowych słów, lecz polega na dostosowaniu sensów wyrazów już istniejących do określonych, nowych potrzeb nazewniczych⁵⁴. Oparta jest głównie na asocjacjach zrozumiałych wyłącznie w danym środowisku. Większość neosemantyzmów zasada się na metaforze⁵⁵ – w języku specjalistów od wizerunku niefunkcjonującej, rzecz jasna, jako środek poetycki. Wizażysty styliści traktują ją jako nośnik znaczenia, narzędzie myślenia i działania (Lakoff, Johnson 2011; Sokólska 2017: 249–297). Metafora umożliwia przeniesienie znaczenia jednego pojęcia na inne, skojarzenie ze sobą znanego i nieznanego (Lakoff, Núñez 2001). Jej podstawą jest pewna wspólna wiedza o świecie. Metafora „wytworzona na gruncie socjolektu odwołuje się do asocjacji wręcz stereotypowych dla danej grupy” (Sarna 2017: 103).

Podstawową funkcją [socjolektów – dop. A.S.] jest jednoczenie jednostki ze zbiorowością, przeciwstawianie wyodrębnionej zbiorowości innym grupom społecznym, nadawanie prestiżu wspólnocie komunikatywnej, ale przede wszystkim dostarczanie narzędzi do interpretowania rzeczywistości. [...] Mniej czy bardziej zamknięta grupa społeczna utrwała w języku własną wizję świata widzianego z własnej [...] perspektywy (Kołodziejek 2003: 149).

Z ustaleń Tomasza Piekota wynika, że rudymenarnym schematem generującym metafory w socjolektach jest „postrzegane zmysłowo podobieństwo elementów rzeczywistości (komponentów metafory)” (2008: 114). W socjolekcie wizażystów stylistów obecne są takie metafory rzeczownikowe jak: *kleks* ‘plama powstała w wyniku nieprecyzyjnego nałożenia cienia’, *miotółka* ‘rodzaj pędzla w kształcie wachlarza służący do uprzątnięcia pozostałości cieni pod

⁵³ Jednostki typu: *naduście*, *poduście* to innowacje skracające powstałe w procesie uniwersalizacji leksykalnej. Zob. Waszakowa 2018.

⁵⁴ Pędzich neosemantyzmy klasyfikuje jako jednostki leksykalne przejęte przez socjolekt z innych źródeł. Za Sarną umieszczam je wśród jednostek wytworzonych na gruncie socjolektu, gdyż proces neosemantyzacji zachodzi wewnątrz danego środowiska; grupa przejmuje strukturę ze znaczeniem, a dzięki kreatywności użytkowników nadaje jej nowe znaczenie (2012).

⁵⁵ Odwołuję się do klasyfikacji Danuty Buttler, według której w obrębie neosemantyzmów zachodzą trzy typy modyfikacji znaczeniowych: przekształcenia odnośności przedmiotowo-logicznej (specjalizacja, generalizacja, przesunięcie substytucyjne i przeniesienie nazwy – użycia metaforyczne), zmiany nacechowania stylistycznego (melioracja i degradacja stylistyczna) oraz przeobrażenia o podłożu wewnątrzsystemowym (1978).

okiem', *pacynka* 'aplikator do cieni w postaci gąbki na plastikowym trzonku', *pigmentacja* 'in. makijaż niezmywalny/stały/permanentny wykonywany w celu poprawy kształtu i koloru poszczególnych elementów twarzy, głównie brwi, oczu i ust polegający na wprowadzeniu do warstwy brodawkowej skóry tuszu (pigmentu) za pomocą cienkiej igły'.

Specjaliści od wizerunku stosują osobliwą frazeologię. Przywołując tradycyjną klasyfikację Stanisława Skorupki, który ze względu na budowę wydziela trzy grupy frazeologizmów, tzn. wyrażenia (konstrukcje o charakterze nominalnym), zwroty (zespoły wyrazów z głównym członem czasownikowym) oraz frazy (zespoły wyrazowe złożone z członów rzeczownikowych i czasownikowych), w socjolekcie wizażystów stylistów przeważają frazeologizmy w postaci wyrażen, np. *linia wodna* 'przebieg na dolnej powiece znajdująca się między gałką oczną a dolną powieką często wypełniana kredką lub eyelinerem', *glob powieki* 'przebieg między powieką górną a łukiem brwiowym', *kurze łapki* 'drobne zmarszczki pod okiem'⁵⁶, *modelarz twarzy* 'konturowanie twarzy na mokro lub na sucho', *skrzydełka nosa* 'nozdrza', *lwia zmarszczka* 'pionowa zmarszczka między brwiami' oraz zwrotów: *robić oko* 'tworzyć makijaż oka', *robić głębię* 'wycieniować kącik oka z wykorzystaniem czarnego lub ciemnego cienia', *tykać cień* 'delikatnie wtlaczać cień na powiekę', *robić pandę* 'rozprowadzać cień nieprecyzyjnie, tworząc zabrudzenia', *robić glob* 'zastosować dużą ilość kosmetyków rozświetlających'.

Niepohamowany, globalny proces transformacji dokonujący się w ciągu ostatnich lat doprowadza m.in. do powstawania nowych socjolektów profesjonalnych, takich jak chociażby prezentowany tu język specjalistów z zakresu wizażu i stylizacji. Analizowany socjolekt, ze względu na stosunek do normy językowej, niewątpliwie reprezentuje subkulturę tradycyjną (socjolekt) w rozumieniu Haliny Satkiewicz⁵⁷. Nie powstaje w wyniku negacji normy, nie tworzy własnej normy, ale opiera się na potocznym wariacie języka⁵⁸. Charakteryzuje go symptomatyczna, determinowana przede wszystkim rodzajem więzi łączącej członków tego środowiska wizja świata; obraz świata ograniczony do sfery mody i urody⁵⁹. Dodatkowo cechuje go znacznie rozwinięta potrzeba

⁵⁶ Mam świadomość, iż przywoływany frazeologizm jest znacznie starszy niż zawód wizażysty stylisty. Gry frazeologiczne nawiązujące do *kurzych łapek* stosowała w swojej poezji już Maria Pawlikowska-Jasnorzevska. Za tę cenną uwagę dziękuję Pani Profesor Anecie Wysockiej.

⁵⁷ Zob. H. Satkiewicz, *Norma polszczyzny ogólnej a język subkultur*, http://www.lin-gwistyka.uni.wroc.pl/jk/JK10/JK10_satkiewicz.pdf (dostęp: 18.07.2014).

⁵⁸ Nie brak w nim też jednostek nacechowanych, typu chamskie oko 'określenie powieki z nieprecyzyjnie nałożonymi cieniami, tj. bez zachowania łagodnych przejść między kolorami'.

⁵⁹ Kwestia ta wymaga odrębnych szczegółowych badań, których efekty zostaną przedstawione w przygotowywanej przeze mnie monografii zatytułowanej *Zjawisko glamour. Projekt typu humanistycznego z perspektywy językoznawcy diachronisty*.

nominacyjna przejawiająca się chociażby w określeniach rodzajów makijaży, takich jak np.: *makijaż dzienny* ‘makijaż delikatnie podkreślający urodę’, *makijaż wieczorowy* ‘makijaż mocno akcentujący oko lub usta; najczęściej wykonywany na specjalne okazje’, *makijaż ślubny* ‘rodzaj makijażu okazjonalnego’, *makijaż fotograficzny* ‘makijaż wykonywany na potrzeby sesji fotograficznych’, *makijaż kamuflaż* ‘makijaż korygujący niedoskonałości’, *makijaż permanentny* ‘tj. makijaż niezmywalny; polegający na wprowadzeniu pigmentu pod skórę’, *makijaż mineralny* ‘makijaż wykonany kosmetykami bazującymi na naturalnych minerałach, tzn. produktami, w których składzie znajdują się takie substancje pochodzenia naturalnego jak dwutlenek tytanu, tlenek cynku czy mika’, *smokey eyes* ‘elegancki makijaż wyraźnie eksponujący oko; wykonywany zazwyczaj w ciemnych tonacjach’ czy *cut crease* ‘rodzaj makijażu wieczorowego opartego na tzw. efekcie fali powstającej pomiędzy łukiem brwiowym a jej załamaniem’. Wyrażenia socjolektalne mogą przybierać formę oksymoronów typu: *make up no make up* ‘makijaż bez makijażu; makijaż imitujący skórę’.

Postępująca globalizacja i rozwój technologii, z daniem specjalistów/futurologów do spraw zatrudnienia, w efekcie finalnym doprowadzi do dramatycznych zmian na rynku pracy polegających na wypieraniu ludzi przez robotykę i sztuczną inteligencję. W 2019 roku organizacja Brookings Institute opublikowała raport, z którego wynika, że aż 25% miejsc pracy w USA jest zagrożonych automatyzacją⁶⁰. Zanurzenie się w wirtualnych światach⁶¹ wszystkimi pięcioma zmysłami wydaje się kwestią czasu⁶². Wśród tradycjonalistów jest to wizja wywołująca przerażenie i wyraźny opór przed możliwością „przełączania się” w sposób płynny między *virtual reality* a rozszerzonym światem rzeczywistym. Według zwolenników projektowania przyszłości zmierzającej ku „virtualowi” to właśnie immersyjność może być szansą na powrót do tzw. normalnego życia. *Virtual live* niewątpliwie wymaga i wymagać będzie kompleksowego zaprojektowania: zaczynając od wyglądu i „fizyki” pieniącego się morza czy miejskich deptaków, a kończąc na stworzeniu odpowiednich warunków do budowania i podtrzymywania relacji międzyludzkich. Nie da się wykluczyć, że owo coraz silniejsze zanurzanie się w wirtualnej rzeczywistości doprowadzić może do powołania do życia (obok trenerów robotów, projektantów nowych gatunków zwierząt czy rekonstruktorów wymarłych gatunków roślin i zwierząt, wirtualnych kustoszy pamięci ‘zajmujących się cyfrowym

⁶⁰ <https://geex.x-kom.pl/wiadomosci/zawody-przyszlosci-jakie-beda> (dostęp: 30.11.2020).

⁶¹ Przywoływany termin został po raz pierwszy użyty przez Jarona Laniera (2017). Znaczący przedmiot synonimicznie stosują także ukute przez Myrona Kruegera pojęcie „sztuczna rzeczywistość” (1991).

⁶² Zob. więcej: M. Usidus, *Wirtualny świat*, <https://mlodytechnik.pl/technika/29872-wirtualny-swiat> (dostęp: 30.11.2020).

rekonstruowaniem czasów minionych w ujęciu spersonalizowanym⁶³; etycznych hakerów lub white hackerów ‘włamywaczy do systemów firm na ich własne życzenie w celu obrony i profesjonalnego zabezpieczenia się przed przyszłymi atakami cyberprzestępców’, menagerów śmierci cyfrowej ‘specjalistów porządkujących konta-widma ze zdjęciami, filmami nieżyjącej osoby oraz usuwających z social mediów wszelkie informacje na temat zmarłego’), również wirtualnych stylistów i kreatorów wizerunku.

Literatura

- Bartmiński J., 2001, *Styl potoczny*, [w:] Tegoż red., *Współczesny język polski*, Lublin, s. 115–134.
- Bartłomiejczyk, M., 2006, *Dragi po polsku: wpływ języka angielskiego na rozwój polskiego slangu narkotykowego*, „Poradnik Językowy”, nr 7, s. 29–39.
- Bartłomiejczyk M., 2012a, *O kierowcach płci żeńskiej: próby zapelnienia luki leksykalnej*, „Poradnik Językowy”, nr 3, s. 38–47.
- Bartłomiejczyk M., 2012b, *O języku kierowców autokarów*, „Socjolingwistyka”, t. 26, s. 191–204.
- Boniecka B., 2013, *Język zawodowy, żargon czy po prostu potoczność (na przykładzie wypowiedzi lekarzy i pacjentów)*, „Poradnik Językowy”, nr 4, s. 52–60.
- Bryła W., 2015, *Socjolekt szlachecki w „Pacholećciu hetmańskim” Wincentego Pola (rekenesans)*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza”, t. 22 (42), nr 1, s. 55–68.
- Budziszewska W., 1957, *Żargon ochweśnicki*, Łódź.
- Buttler D., 1978, *Rozwój semantyczny wyrazów polskich*, Warszawa.
- Cegiela A., 1992, *Polski słownik terminologii i gwary teatralnej*, t. 1, Wrocław.
- Chaciński B., 2003, *Wypasiony słownik najmłodszej polszczyzny*, Kraków.
- Chaciński B., 2005, *Wyczesany słownik najmłodszej polszczyzny*, Kraków.
- Chaciński B., 2007, *Totalny słownik najmłodszej polszczyzny*, Kraków.
- Chmielewska-Łuczak D., Smejliś T., 2005, *Komunikacja w świecie gier komputerowych*, [w:] *Język@multimedia*, red. A. Dytman-Stasieńko, J. Stasieńko, Wrocław, s. 323–333.
- Czarnecka K., 2000, *Uczniowska odmiana współczesnej polszczyzny w świadomości jej użytkowników*, Poznań.
- Czarnecka K., Zgólkowa H., 1991, *Słownik gwary uczniowskiej*, Poznań.
- Czeszewski M., 2001, *Słownik slangu młodzieżowego*, Piła.

⁶³ Produktem finalnym przedsięwzięcia jest spersonalizowana symulacja, dzięki której – będąc już w podaszym wieku – odbędziemy wirtualną podróż w przeszłość, z możliwością ponownego przeżywania najlepszych wspomnień, <https://geex.x-kom.pl/wiadomosci/zawody-przyszlosci-jakie-beda> (dostęp: 30.11.2020).

- Dąbkowski G., 2010, *Język muzyków – profesjolekt czy socjolekt?*, [w:] *Polskie języki. O językach zawodowych i środowiskowych*, red. M. Milewska-Stawiany, E. Rogowska-Cybulska, Gdańsk, s. 354–360.
- Dunin-Borkowski J., 1838, *O polskim języku łowieckim i o świecie łowieckim*, Wiedeń.
- Dziadosz D., 2006, *Charakterystyka leksykalno-słotwórcza socjolektu studentów uczelni szczecińskich i petersburskich w ujęciu konfrontatywnym*, Kraków.
- Dziurda M., Choroba P., 2013, *Słownik gwary młodzieżowej. Tylko dla dorosłych*, Toruń.
- Estreicher K., 1903, *Szwargot więzienny*, Kraków.
- Fałkowska-Rękawek E., 2010, *Sztuka autoprezentacji i wizażu*, Warszawa.
- Fink E., 2007, *Kosmetyka. Przewodnik po substancjach czynnych i pomocniczych*, Wrocław.
- Flicirski, P., Wójtowicz S., 2007, *Hip-hop słownik*, Warszawa.
- Gajda S., 1976, *Rozwój terminologii górniczej*, Opole.
- Giemza A., 2003, *Wartościowanie rzeczywistości w socjolekcie narkomanów*, „Poradnik Językowy”, nr 2, s. 33–43.
- Głowacki J., 1990, *O języku żołnierskim*, „Poradnik Językowy”, nr 2, s. 119–122.
- Grabias S., 1993, *Środowiskowe i zawodowe odmiany języka – socjolekty*, [w:] *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku*, t. 2, *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Wrocław, s. 221–241.
- Grabias S., 1994, 1997, 2003, *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin.
- Grabias S., Skubalanka T., 1979, *Społeczne uwarunkowania stylów języka*, „Socjolingwistyka”, t. 2, s. 29–61.
- Gumowska A., 2012, *Socjolekt polskiego fandomu Potterowego*, [w:] *Język w Poznaniu 3*, red. K. Juszczyk, B. Mikołajczyk, J. Taborek i in., Poznań, s. 59–69.
- Hoppe S., 1980, *Polski język łowiecki: podręcznik dla myśliwych*, Warszawa.
- Ignatowicz-Skowrońska J., 2000, *Motywy roślinne w slangu młodzieżowym i żargonie przestępczym*, [w:] *Język a Kultura*, t. 16: *Świat roślin w języku i kulturze*, red. A. Dąbrowska, I. Kamińska-Szmaj, Wrocław, s. 231–244.
- Jaros V., 2011a, *Formacje deminutywne i hipokorystyczne oraz ich funkcje w języku użytkowników CB-radia*, [w:] *Wokół słów i znaczeń. IV. Słotwórstwo a media*, red. E. Badyda, J. Maćkiewicz, E. Rogowska-Cybulska, Gdańsk, s. 185–195.
- Jaros V., 2011b, *„Lustereczko dla ciebie, kolego”, czyli grzeczność językowa na polskich drogach*, [w:] *Nowe zjawiska w języku, tekście i komunikacji. III. Kontekst a komunikacja*, red. I. Matusiak-Kempa, S. Przybyszewski, Olsztyn, s. 254–266.
- Jaros V., 2011c, *Rytualizacja i płciowość w komunikacji użytkowników CB-radia*, [w:] *Język, rytuał, płć*, red. M. Cieszkowski, J. Szczepaniak, Bydgoszcz, s. 113–128.
- Jaros V., 2012a, *Sposoby pomnażania leksyki socjolektalnej w języku użytkowników CB-radia (neologizmy semantyczne i funkcyjne)*, „Prace Naukowe AJD w Częstochowie, seria: Językoznawstwo”, s. 120–136.
- Jaros V., 2012b, *Język użytkowników CB-radia a dawna gwara szoferska w kontekście przemian językowych i społeczno-cywilizacyjnych w Polsce*, [w:] *Język, natura, cywilizacja*, red. E. Laskowska, B. Morzyńska-Wrzosek, W. Czechowski, Bydgoszcz, s. 91–112.

- Jaros V., 2012c, *Sposoby wartościowania w języku użytkowników CB-radia*, [w:] *Zjawisko nobilitacji i deprecjacji w języku. Komunikacja*, red. R. Bizior, D. Suska, Częstochowa, s. 173–191.
- Jaros V., 2012d, *Język użytkowników CB-radia (właściwości leksykalne)*, [w:] *Język nowych mediów*, red. K. Michalewski, Łódź, s. 291–301.
- Jaros V., 2013a, *Sposoby pomnażania leksyki socjolektalnej w języku użytkowników CB-radia (neologizmy strukturalne)*, [w:] *Słotwórstwo w różnych odmianach języka*, red. E. Badyda, J. Maćkiewicz, E. Rogowska-Cybulska Gdańsk, s. 117–136.
- Jaros V., 2013b, *Źródła leksyki socjolektu użytkowników CB-radia*, „Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego”, nr 59, s. 61–77.
- Jaros V., 2015, *Językowy obraz wspólnoty komunikatywnej posługującej się socjolektem CB-radiowym*, „Socjolingwistyka”, t. 29, s. 191–205.
- Jaros B., 2013, *O zasięgu słownictwa socjolektalnego w XXI wieku*, „Białostockie Archiwum Językowe” nr 13, s. 95–114.
- Jedliński R., 2000, *Językowy obraz świata wartości w wypowiedziach uczniów kończących szkołę podstawową*, Kraków.
- Jędrzejek A., Pastwa J., oprac., 2006, *Słownik gwary młodzieżowej*, Toruń.
- Juza M., 2004, *Internet a tendencje indywidualistyczne we współczesnym społeczeństwie zachodnim*, [w:] *Jednostka – grupa – cybersieć*, red. M. Radochoński, B. Przywara, Rzeszów, s. 106–119.
- Kajtoch W., 1999, *Świat prasy alternatywnej w zwierciadle jej słownictwa*, Kraków.
- Kamińska-Szmaj I., 1994, *Nazwa „bolszewik” w języku młodzieży*, [w:] *Język a Kultura*, t. 10: *Języki subkultur*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, s. 109–116.
- Kania S., 1978, *Polska gwara żołnierska lat 1914–1939*, Zielona Góra.
- Kania S., 1980, *O polskiej gwarze szoferskiej*, „Socjolingwistyka”, t. 3, s. 105–121.
- Karwatowska M., 2001, *Prawda i kłamstwo w języku młodzieży licealnej lat dziewięćdziesiątych*, Lublin.
- Kida J., 2008, *Językowy obraz kultury współczesnej młodzieży*, [w:] *Kultura – młodzież – edukacja*, red. A. Popławska, L.M. Jakoniuk, Białystok, s. 239–253.
- Kochmańska W., 2019, *Sądy, komentarze, dyskusje – o funkcji słowa w bloku transmisji meczu siatkarskiego (studium przypadku)*, [w:] *Sport w ponowoczesności*, red. D. Mańkowski, W. Woźniak, Gdańsk, s. 114–123.
- Kołodziejek E., 1990a, *O gwarze marynarzy i subkulturze marynarskiej*, „Socjolingwistyka”, t. 9, s. 129–139.
- Kołodziejek E., 1990b, *Zapożyczenia w gwarze marynarzy (typy i funkcje)*, „Poradnik Językowy”, nr 2, s. 112–118.
- Kołodziejek E., 1991, *Ekspresywność i emocjonalność słownictwa marynarzy*, [w:] *Język a Kultura*, t. 4: *Funkcje języka i wypowiedzi*, red. J. Bartmiński, R. Grzegorzczkowska, Wrocław, s. 169–176.
- Kołodziejek E., 1994a, *Gwara środowiskowa marynarzy na tle subkultury marynarskiej*, Szczecin.

- Kołodziejek E., 1994b, *Gwara marynarska – język środowiska czy język subkultury?*, [w:] *Język a Kultura*, t. 10: *Języki subkultur*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, s. 171–181.
- Kołodziejek E., 2002, *Socjolekt studentów – fakt czy mit?*, [w:] *Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny*, t. 8, red. M. Białoskórska, L. Mariak, Szczecin, s. 289–299.
- Kołodziejek E., 2003, *Metafory socjolektalne*, „*Studia Językoznawcze*”, t. 2: *Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny*, s. 147–155.
- Kołodziejek E., 2006a, *Subkultura hip hopu jako nowa forma młodzieżowej aktywności*, [w:] *Język a Kultura*, t. 18: *Wielokulturowość w języku*, red. A. Dąbrowska, A. Burzyńska-Kamieniecka, Wrocław, s. 241–251.
- Kołodziejek E., 2006b, *My chcemy gola! O komunikacji językowej w subkulturze kibiców piłkarskich*, [w:] *Retoryka codzienności. Zwyczaje językowe współczesnych Polaków*, red. M. Marcjanik, Warszawa, s. 332–352.
- Kopec U., 2000, *Rozwój słownictwa nazywającego uczucia w języku dzieci i młodzieży*, Rzeszów.
- Korc P., Matulewski M., 2006, *Wpływ globalizacji na powstanie polsko-angielskiego pidżynu zawodowego*, „*Język. Komunikacja. Informacja*”, nr 1, s. 77–90.
- Kozłowska-Kołodziejaska K., 2008, *Sztuka wizażu. Podręcznik atrakcyjnej kobiety*, Gliwice.
- Krueger M., 1991, *Artificial Reality*, Reading, Mass. Massachusetts.
- Kuć J., 2009, *Czasowniki emocjonalne w języku menedżerów i trenerów*, [w:] *Rejestr emocjonalny języka*, red. V. Machnicka, K. Wojtczuk, Siedlce, s. 89–101.
- Kupiszewski P., 1987, *Język żołnierski*, „*Poradnik Językowy*”, nr 4, s. 273–281.
- Kuss E.M., Sedlmater S., 2001, *Stylizacja twarzy, Diogenes*, Warszawa.
- Lakoff G., Johnson M., 2011, *Metaphors we Live By*, Chicago.
- Lakoff G., Núñez R., 2001, *Where Mathematics come from*, New York.
- Lanier J., 2017, *Dawn of the New Everything: Encounters with Reality and Virtual Reality*, New York.
- Lendzion N., 2015, *Jak zarabiać na makijażu*, Warszawa.
- Lewandowski M., 2005, *Człowiek w językowym obrazie świata subkultury panków*, „*Poradnik Językowy*”, nr 5, s. 68–80.
- Lewandowski M., 2006, *Słownictwo muzyczne w socjolekcie panków*, „*Język, Komunikacja, Informacja*”, nr 1, s. 91–101.
- Lewandowski M., 2007, *Język subkultury punków*, Poznań.
- Lewiński P., 1994, *Etos rycerski w mowie młodzieży szkolnej*, [w:] *Język a Kultura*, t. 10: *Język subkultur*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, s. 93–107.
- Lipoński W., 1986, *O języku ludzi uprawiających sport na przykładzie lekkooletów*, „*Językoznawca*”, nr 16–17, s. 130–135.
- Lipoński W., 1987, *Humanistyczna encyklopedia sportu*, Warszawa.
- Małocha A., 1994, *Żydowskie zapożyczenia leksykalne w socjolekcie przestępczym*, [w:] *Język a Kultura*, t. 10: *Język subkultur*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, s. 135–170.
- Mańczak-Wohlfeld E., 2006, *Angielsko-polskie kontakty językowe*, Kraków.
- Markowski A., red., 2010, *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, Warszawa.

- Marciniak S., 1987, *Język wojskowy*, Warszawa.
- Mikołajczyk K., Wasilewska-Stawiak A., 2013, *Blogowanie jako forma komunikacji: performatywność socjolektu szafiarzy*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza”, t. 20 (40), z. 1, s. 41–54.
- Moch W., 2001, *Zapożyczenia angielskie w języku polskiej subkultury hiphopowej*, [w:] *Język polski w rozwoju*, red. Ł. Szewczyk, M. Czachorowska, Bydgoszcz, s. 155–175.
- Moch W., 2003, „Biała dama z zielonym panem”, czyli słownictwo narkotykowe a tabu dzisiaj, „Poradnik Językowy”, nr 9, s. 30–43.
- Moch W., 2008, *Hip hop – kultura miasta. Leksyka subkultury hiphopowej w Polsce*, Bydgoszcz.
- Moch W., Sawaniewska-Moch Z., 2000, *Jakim językiem mówi polski hip hop?*, [w:] *Język trzeciego tysiąclecia: zbiór referatów z konferencji*, Kraków 2–4 marca 2000, red. G. Szpila, Kraków, s. 173–184.
- Moch W., Sawaniewska-Moch Z., 2002, *Język subkultury hiphopowej a tendencje współczesnej polszczyzny*, [w:] *Synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny*, t. 8, Materiały X Kolokwium Językoznawczego, Pobierowo, 18–20 września 2000, red. M. Białoskórska, L. Mariak, Szczecin, s. 99–115.
- Nadurska K., 1972, *Z polskiego słownictwa teatralnego*, „Język Polski”, z. 52, nr 1, s. 18–22.
- Niepytańska-Osiecka A., 2014, *Socjolekt polskich alpinistów. Analiza leksykalno-semantyczna słownictwa*, Kraków.
- Nowik E.K., 2007, *Analiza dyskursu CB radio: profesjolekt kierowców TIR-ów. Studium pilotażowe*, [w:] *Język polski XXI wieku: analizy, oceny, perspektywy*, red. G. Szpila, Kraków, s. 121–128.
- Nowowiejski B., 2010, *Polskie słownictwo sportowe w świetle słowników XX wieku*, „Prace Filologiczne”, t. 58, s. 283–298.
- Nowowiejski B., 2011, *Niektóre językowe skutki feminizacji sportu*, [w:] *Norma językowa w aspekcie teoretycznym i pragmatycznym*, red. A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, K. Skibski, Poznań, s. 161–172.
- Nowowiejski B., 2014, *Zróżnicowanie polskiej leksyki sportowej (między specjalistyczną terminologią a słownictwem potocznym i środowiskowym)*, [w:] *Poznańskie spotkania językoznawcze*, t. 28, red. A. Piotrowicz, M. Witaszek-Samborska, K. Skibski, Poznań, s. 109–124.
- Nowy słownik gwary uczniowskiej*, 2004, red. H. Zgółkowa, Wrocław.
- Ożdżyński J., 1970, *Polskie współczesne słownictwo sportowe*, Wrocław.
- Ożdżyński J., 1979, *Mówione warianty wypowiedzi w środowisku sportowym*, Wrocław.
- Ożóg K., 2001, *Ustna odmiana języka ogólnego*, [w:] *Współczesny język polski*, red. J. Bartmiński, Lublin s. 85–99.
- Ożóg K., 2007, *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów.
- Ożóg K., 2008, *Zmiany we współczesnym języku polskim i ich kulturowe uwarunkowania*, [w:] *Język a Kultura*, t. 20: *Tom jubileuszowy*, red. A. Dąbrowska, Wrocław, s. 59–79.
- Peters I.B., 2002, *Kosmetyka. Podręcznik do nauki zawodu. Poradnik*, Warszawa.

- Petsitis X., Kipper K., 2007, red. wyd. pol. B. Pytrus-Sędłak, *Kosmetyka ozdobna i pielęgnacja twarzy*, Wrocław.
- Pędzich B., 2012, *Jak powstaje socjolekt? Studium słownictwa parolotniarzy*, Warszawa.
- Pisarek W., 1978, *Neosemantyzm*, [w:] *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, red. S. Urbańczyk, Wrocław, s. 214.
- Polański K., red., 2003, *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław.
- Rzeszutek M., 2000, *Słownictwo środowisk młodzieżowych w okresie polskiej transformacji*, [w:] *Słownictwo współczesnej polszczyzny w okresie przemian*, red. J. Mazur, Lublin, s. 171–178.
- Sarna A., 2017, *Socjolekt polskich koszykarek*, „*Artes Humanae*”, t. 2, s. 95–116.
- Senderska J., 2010, *Uwagi o języku rowerzystów (na podstawie zamieszczonych w Internecie wypowiedzi miłośników jazdy rowerowej)*, [w:] *Współczesna polszczyzna w badaniach językoznawczych. Od gramatyki do języka komunikacji*, red. P. Zbróg, Kielce, s. 95–105.
- Senderska J., 2013a, *Modyfikacje nazw firm i marek bieliznianych w tzw. biuslangu*, [w:] *W lesie rzeczy. Szkice dedykowane Profesor Marcie Pawlinie-Meduckiej na jej siedemdziesięciolecie*, red. M. Bator, A. Kurska, Kielce, s. 445–452.
- Senderska J., 2013b, *Techniki słowotwórcze we współczesnej polszczyźnie (na przykładzie tzw. biuslangu)*, [w:] *Język a komunikacja*, t. 35: *Słowo w kontekście*, red. A. Knapik, W. Chłopicki, P. Chruszczewski, Kraków, s. 225–233.
- Senderska J., 2014a, *Słownictwo kosmetyczne w blogosferze (na podstawie wypowiedzi na temat pielęgnacji włosów)*, „*Studia Filologiczne UJK*”, t. 27, s. 125–134.
- Senderska J., 2014b, *Słownictwo swoiste jako bariera komunikacyjna (na przykładzie socjolektu użytkowników forów brafittingowych)*, [w:] *Komunikacja niełatwa, czyli o tym, co przeszkadza w skutecznym porozumiewaniu się*, red. A. Rosińska-Mamej, J. Senderska, Kraków, s. 177–185.
- Senderska J., 2015, *Wirtualna społeczność polskich „stanikomaniaczek” jako wspólnota dyskursu*, „*Respectus Philologicus*”, nr 27 (32), s. 85–92.
- Senderska J., 2017, *O języku użytkowników forum Miau.pl (wprowadzenie w tematykę)*, „*Roczniki Humanistyczne*”, t. 65, z. 6, s. 55–68.
- Simonides D., 1976, *Współczesny folklor słowny dzieci i nastolatków*, Wrocław–Warszawa.
- Siuda P., 2008, *Wpływ Internetu na rozwój fandomów, czyli o tym, jak elektroniczna sieć rozwija i popularyzuje społeczności fanów*, [w:] *Media i społeczeństwo. Nowe strategie komunikacyjne*, red. M. Sokołowski, Toruń, s. 239–256.
- Smoleń-Wawrzusiszyn M., 2016, *Socjolekty wirtualne – metody lingwistyki a komunikacja językowa w społecznościach sieciowych*, [w:] *Metody badań online*, red. P. Siuda, Gdańsk, s. 182–234.
- Smól J., 2015, *Profesjolekt hotelarski w mediach na przykładzie pisma menedżerów hoteli*, „*Biznes Hotel*”, *Investigationes Linguisticae*, t. 33, s. 56–67.
- Smółkowa T., 2001, *Neologizmy we współczesnej leksyce polskiej*, Kraków.
- Sokólska U., 2017, *„O mowa polska, ty ziele rodzime...”. Wokół refleksji nad kształtem polszczyzny*, Białystok.
- Stępnia K., 1986, *Słownik gwar środowisk dewiacyjnych*, Warszawa.

- Stramek B., 2004, *Żargon szczecińskich taksówkarzy – wybrane zagadnienia*, „Język Polski”, R. 84, z. 5, s. 352–359.
- Strawińska A., 2018a, *Wpływ globalizacji i nowych technologii na zachowania językowe współczesnych Polaków*, „Pogranicze. Studia Społeczne”, t. 32: *Sytuacja językowa w okresie globalizacji*, red. W. Żelazny, M. Białous, s. 145–166.
- Strawińska A., 2018b, *Uwagi o kondycji dwudziestopięciowiecznej polszczyzny z perspektywy procesów globalizacyjnych*, „Roczniki Humanistyczne”, t. 66, s. 197–215.
- Suchodolska A. [Sukhadolskaya H.], 2014, *Słownictwo środowiskowe polskich kardiologów i kardiochirurgów – analiza semantyczna i słowotwórcza*, „Poradnik Językowy”, nr 3, s. 61–70.
- Taras B., 2017, *Socjolekt rzeszowskich studentów – tradycja międzypokoleniowa czy efemeryczna ekspresywność?*, „Słowo. Studia Językoznawcze”, nr 8, s. 247–255.
- Tomczak L., 1994, *Nacechowanie aksjologiczne wyrażen w opisie najbliższych członków rodziny przez dorastającą młodzież*, [w:] *Język a Kultura*, t. 10: *Języki subkultur*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, s. 81–92.
- Trzaskawka P., 2014, *Przyczynek do charakterystyki języka muzyki*, „Investigationes Linguisticae”, nr 31, s. 57–70.
- Ułaszyn H., 1951, *Język łódzki*, Łódź.
- Urbańczyk S., red., 1978, *Encyklopedia wiedzy o języku polskim*, Wrocław.
- Urbańska-Galanciak D., 2005, *Elementy socjolektu graczy komputerowych*, [w:] *Język@multimedia*, red. A. Dytman-Stasieńko, J. Stasieńko, Wrocław, s. 436–445.
- Wagner J., 2005, *Jak zostać wizażystą doskonałym*, Warszawa.
- Walczak B., 1999, *Zapożyczenia leksykalne (formalnosemantyczne) czy kalki?: o pewnym typie zapożyczeń w kontaktach języków blisko spokrewnionych*, [w:] *Słowotwórstwo, semantyka i składnia języków słowiańskich*, red. M. Blicharski, Henryk Fontański, t. 1, Katowice, s. 124–133.
- Waszakowa K., 2018, *Zjawiska uniwerbizacji słowotwórczej w tekstach współczesnej polszczyzny*, [w:] *Univerbacja/Univerbizacja u slavenskim jezicima. Zbornik radova Osamnaesta međunarodna naučna konferencija Komisije za tvorbu riječi Međunarodnog komiteta slavista Sarajevo, 4–7. aprila 2017, Uredica Amela Šehović. Slavistički komitet Sarajevo*, Sarajevo, s. 481–495.
- Wilczek W., 2014a, *Język hobbyistycznych portali internetowych w perspektywie lingwistyki płci i socjolingwistyki (na przykładzie portali motoryzacyjnych)*, Katowice (niepubl. rozprawa doktorska, dostęp online: sbc.org.pl 17.08.2018).
- Wilczek W., 2014b, *Automobilista, kierownik, szofer... Nazwy kierowcy jako element leksyki motoryzacyjnej XX i XXI wieku*, [w:] *Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii*, t. 5, red. J. Przyklenk, Katowice, s. 40–54.
- Wilczek W., 2014c, *Leksyka motoryzacyjna w ujęciu socjolingwistycznym (na podstawie portali internetowych dla miłośników motoryzacji)*, [w:] *Bogactwo współczesnej polszczyzny*, red. P. Żmigrodzki, S. Pręczyk-Kisielak, Kraków, s. 377–385.
- Wilkoń A., 1987, *Typologia odmian językowych współczesnej polszczyzny*, Katowice.
- Wilkoń, 1988, *Typologia socjolektów*, „Socjolingwistyka”, nr 8, s. 83–95.
- Winiarska E., 2010, *Profesjonalny Make Up. Podręcznik wizażysty*, Szczecin.

- Zgółkowska H., 1994, *Grypsera w szkole. Przenikanie słownictwa środowisk przestępczych do żargonu uczniowskiego*, [w:] *Słowa służebne. Prace ofiarowane Profesor Monice Gruchmanowej na 70-lecie Jej Urodzin*, red. H. Zgółkowska, Poznań, s. 41–49.
- Zgółkowska H., 1999, *Język subkultur młodzieżowych*, [w:] *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, red. W. Pisarek, Kraków, s. 252–261.
- Zgółkowska H., 2003, *Język subkultur młodzieżowych*, [w:] *Warianty języka*, red. J. Bartmiński, J. Szadura, Lublin, s. 150–155.
- Zgółkowska H., Zgółka T., Szymoniak K., 1991, *Słownictwo polskich tekstów rockowych. Listy frekwencyjne*, Poznań.
- Żmigrodzki P., 2006, *Uwagi o języku internetowej grupy dyskusyjnej miłośników kolei*, „Język Polski”, R. LXXXVI, z. 2, s. 103–115.
- Żurawski J., 1982, *Wpływy niemieckie we współczesnej gwarze szewskiej*, „Poradnik Językowy”, nr 1, s. 41–49.

Netografia

- Dulna-Rak E., 2011, *Elementy socjolektu aktorskiego w języku Juliusza Osterwy*, „Performer”, nr 3, <http://www.grotowski.net/performer/performer-3/elementy-socjolektu-aktorskiego-w-jezyku-juliusza-osterwy> (dostęp: 08.08.2018).
- Grzelak J., 2010, *Polski język prawa – w perspektywie glottodydaktycznej*, Poznań, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/352/1/Grzelak.pdf> (dostęp: 09.08.2018).
- Jankowska A., 2014, *Miejsce języka wojskowego wśród odmian współczesnej polszczyzny*, „Obronność. Zeszyty Naukowe”, nr 2 (10), s. 40–44, file:///C:/Users/UZYTKO~1/AppData/Local/Temp/Jankowska.pdf (dostęp: 28.11.2020).
- Karolczyk-Kordas M., 2016, *Socjolekt więzienny*, Poznań, <https://prezi.com/x-ycbmidji0a/socjolekt-wiezienny> (dostęp: 09.08.2018).
- Kawalec B., 2016, *Kim jest influencer? Po zasięgach i charyzmie ich poznanie*, <http://web.archive.org/web/20200406113351/https://www.whitepress.pl/baza-wiedzy/275/kim-jest-influencer-po-zasiegach-i-charyzmie-ich-poznanie> (dostęp: 30.11.2020).
- Kijak A., 2019, *Leksyka i frazeologia biegaczy nieprofesjonalnych*, Poznań, <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/24923/1/Leksyka%20i%20frazeologia%20socjolektu%20biegaczy.pdf> (dostęp: 20.12.2020).
- Kuč J., 2011, *Nowe profesjonalne słownictwo polskie (na przykładzie języka zawodowego menedżerów i trenerów)*, [w:] *Vidy jazyka a jazykovedy. Venovanú životnému jubileu doc. PhDr. Miloslavy Sokolovej, CSc.*, red. M. Ološtiak, M. Ivanova, D. Slančova, Prešov, s. 348–360; lub: https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Olostiak2/s_ubor/34.pdf (dostęp: 08.08.2018), s. 366–376.
- Lenartowicz L., 2006, *Jak zostać wizażystką*, „Cabines”, nr 18, <http://www.cabines.pl/archiwum/spis-tresci/18.html> (dostęp: 29.11.2020).
- Lendzion N.Ch., 2019, *Kim jest wizażysta? Podstawy prawne nowych przepisów z 2018 roku, Kosmetyka i prawo. Blog prawniczy*, <https://www.facebook.com/kosmetykaprawo> (dostęp: 29.11.2020).

- Piekot T., 2008, *Język w grupie społecznej. Wprowadzenie do badań socjolektów*, Wałbrzych, http://www.dbc.wroc.pl/Content/21026/piekot_jezyk_w_grupie.pdf (dostęp: 10.07.2018).
- Satkiewicz H., 1994, *Norma polszczyzny ogólnej a język subkultur*, [w:] *Język a kultura*, t. 10, *Języki subkultur*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, http://www.lin-gwistyka.uni.wroc.pl/jk/JK10/JK10_satkiewicz.pdf (dostęp: 18.07.2014).
- Sors A., 2012, *Sposoby określania ruchu łodzi w socjolekcie żeglarskim*, „Poznańskie Studia Polonistyczne”, s. 119–129, <http://dlibra.bg.ajd.czest.pl:8080/Content/1838/11.pdf> (dostęp: 09.08.2018).
- Usidus M., 2017, *Wirtualny świat*, <https://mlodytechnik.pl/technika/29872-wirtualny-swiat> (dostęp: 30.11.2020).

Introduction to a discussion of the sociolect of make-up artists

Summary

An important factor contributing to the emergence of the sociolect of make-up artists is globalization and more specifically the expanding circle of professionals. In the 21st century, the make-up artist is one of the most fashionable professions, high in the ranking of the so-called professions of the future. Despite this, the sociolect of make-up artists has not yet been studied. The aim of the article is, on the one hand, to attempt to present the characteristics of the profession stereotypically treated as a synonym for a beautician. On the other hand, it includes a formal description of the sociolect of Polish make-up artists. As far as a formal description goes, the sociolect of make-up artists consists of loan words, neologisms, existing words acquiring new meanings, and phrasemes.

Keywords: sociolect, neologism, semantic neologism, phraseology, professional jargon.

Słowa kluczowe: socjolekt, neologizm, neosemantyzm, frazeologia, język zawodowy.